

79. Bolus alba.

Argillae species, occurrit in frustis amorphis, albis, terrosis, levibus, fragilibus, tactu pinguibus, digitos inquinantibus, odoris argillacei, saporis terreo-sub-austeri, in aqua dilabentibus, praecipue ex aluminio silicico cum aqua compositis.

Acido hydrochlorico superfuso ne effervescat neve aqua expurgata arenam relinquat.

80. Calamus.

Acorus calamus Linn., planta indigena. Aroideae Juss.

Rhizoma cylindricum, compressum, annulatum, fere ad centimetra tria latum, extus virens, rubens aut subfuscum, latere inferiore radicibus abscissis cicatricatum, intus albidum, canalibus aëriiferis numerosissimis spongiosum, saporis amari, odoris gravis peculiaris.

Ad usum medicum rhizoma autumnno fossum et leni calore siccatum nonnisi decortdatum adhibeatur.

81. Calcaria chlorata.

Pulvis albus vel albidus saepe in frusta cohaerens, humidus, odoris chloro similis, saporis amaro-styptici.

A levegőből nedvességet vesz magába; vízben tökéletlenül oldódik.

Higitott ecetsavval leöntve, bőségesen fejleszt chlórt; az oldat vízzel higitva és átszűrve, sóskasavas ammoniummal fehér csapadékot ad.

Száz része savakkal legalább 20 rész szabad chlórt fejlesszen. Ennek megvizsgálására 3.54 gramm chlórmentes dörzsölj el jól vízzel 100 köbcentiméterre, s a zavaros folyadékból 10 köbcentimétert mintegy tizannyi vízbe öntve, elegyíts hozzá 1 gramm jódkáliumot, 20 csepp sósavat és 2 köbcentiméter keményítő-oldatot. A sötétkék színű folyadék elszíntelenítésére legalább is 20 köbcentiméter $\frac{1}{10}$ szabályos nátriumthiosulfát-oldat legyen szükséges.

Hüvös és sötét helyen tartsd.

82. Calcium carbonicum nativum.

Természetes szénsavas mész. Izapolt kréta.

A tiszta krétából előállított, igen finom fehér por.

Száraz kémcsőben hevítve, ne szenesedjék meg. Higitott sósavban — pezsgés közben — csaknem tökéletesen feloldódnak. Ezen oldat nátriumacetáttal és ammoniumoxaláttal fehér csapadékot ad. Vízzel felforraltva, a leszűrt oldat bepárolás után ne hagyjon maradékot hátra.

Aere humiditatem attrahit; in aqua imperfecte solvitur. Cum acido acetico diluto superfusa, chlorum abundanter emittit; solutio aqua diluta et filtrata cum ammonio oxalico praecipitatum album dat.

Partes centum cum acidis additis, ad minus 20 partes chlori liberi emittant. Cuius investigationis causa: grammata 3.54 calcariae chloratae tritura optime ad centimetra cubica 100 aquae, e liquore turbido infunde centimetra cubica 10 in aquae fere decuplam quantitatem, dein adde kalii iodati gramma unum, acidi hydrochlorici guttas 20 et centimetra cubica 2 solutionis amyli. Ad decolorationem liquoris atræ caerulei ad minus centimetra cubica 2 solutionis thiosulfatis natrii decinormalis requirantur. Serva in loco frigido et obscuro.

82. Calcium carbonicum nativum.

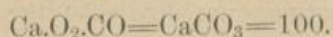
Calcii carbonas nativus. Creta alba.

Pulvis albus valde subtilis, e creta pura praeparatus.

In tubo exploratorio sicco fervefactus ne carbonescat. In acido hydrochlorico diluto effervescens fere ad perfectionem solvatur. Solutio haec cum natrio acetico et ammonio oxalico praecipitatum album praebet. Aqua ebulliens, solutio filtrata post evaporationem residuum ne relinquat.

83. Calcium carbonicum praecipitatum.

Tiszta lecsapott szénsavas mész.

Végy: **Égetett mészből** *ötven grammot* **50**
Nedvesítsd meg annyi lepárolt vízzel, hogy poralakú hydroxyddá omolják szét és oldd fel

Tiszta hígított salétromsav

ötszáz-harmincz grammjában **530**

A feloldás után hagyd néhány óráig meleg helyen állani, azután adj hozzá

Calciumhydroxydot *a mennyi elég*

hogy az oldat lúgos kémhatásúvá váljék. 24 óra múlva szüred át a folyadékot, és adj hozzá folytonos keverés közben

Szénsavas ammoniumot

száztizenkét grammot **112**

melyet előbb

Lepárolt vízben *ötszáz grammban* **500**

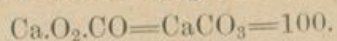
feloldottál. Most forrald fel a keveréket és előbb leüleptés, aztán pedig szűrés útján mosd ki jól forró lepárolt vízzel, végre meleg helyen tökéletesen szárítsd meg.

Hófehér, igen finom por, mely a nagyítóval egy-nemű átlátszó rhomboeder-kristálykáknak látszik. Hígított eczetsavban — pezsgés közben — tökéletesen oldódik; az oldat sóskasavas ammoniummal bőséges fehér csapadékot ad.

Vízzel összerázva, a leszűrés után ne legyen lúgos hatású. Hígított salétromsavban oldva, se ezüstnitrát-

83. Calcium carbonicum praecipitatum.

Calcii carbonas praecipitatus.

Rp. **Calcis ustae** *grammata quinquaginta* **50**

Humecta tanta quantitate aquae destillatae ut in hydrooxydum pulveriforme dilabatur, dein solve in acidi nitrici diluti puri

grammatibus quingentis et triginta **530**

Post solutionem serva per aliquot horas in loco calido, dein adde

Calcii hydrooxydati *q. s.*

ut solutio fiat alkalina. Horis 24 elapsis filtra liquorem et adde sub continua agitatione

Ammonii carbonici

grammata centum duodecim **112**

prius in

Aquae destillatae

grammatibus quingentis **500**

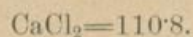
soluti. Nunc miscellam ad ebullitionem fervefac et primo sedimentatione dein filtratione, aqua fervida destillata optime elue, demum in loco tepido perfecte exsicca. Pulvis nivis instar albus, subtilissimus, sub microscopio crystallorum homogenium diaphanorum rhomboëdrium instar apparens. In acido acetico diluto effervescens perfecte solvitur, solutio haec cum ammonio oxalico dat praecipitatum copiosum album.

Cum aqua conquassatum, post filtrationem reactionem ne praebeat alkalinam. In acido nitrico diluto solutum nitrate argenti vel baryi nec superabundanti

tal, se báryumnitráttal, se pedig ammoniával tútelítve, kénammoniummal ne adjon csapadékot.

84. Calcium chloratum fusum.

Megolvasztott chlórcaesium.

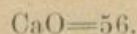
Szintelen vagy fehér, áttetsző, szilárd, kristályos szerkezetű tömeg; íze csipős és keserű. Vörös izzásban megolvad. Vizben, sok meleget fejlesztve, könnyen oldódik, borszeszben is, de aetherben nem. A levegőn vizet vesz föl és szétfoly.

Vizes oldata semleges kémhatású; ammoniumoxaláttal poralakú, ezüstnitráttal pedig ammoniában oldható túrós csapadékot ad.

Vizes oldata se ammoniától, se borszesztől, se pedig a gypszoldattól ne zavarosodjék meg. Kénhydrogén-vizzel és eczetsavval vagy kénammoniummal ne adjon csapadékot.

85. Calcium oxydatum.

Mészoxyd. Égetett mész. Eleven mész.

Fehér vagy szürkés, szilárd darabokból áll. Hevítve nem változik semmit. Félannyi vízzel megnedvesítve, erősen megmelegszik és finom fehér porrá mállik szét, melyből négyannyi vízzel egészen egynemű sűrű pép támad.

ammonia saturatum, cum ammonio sulfurato praecipitatum oriatur.

84. Calcium chloratum fusum.

Calcii chloridum fusum.

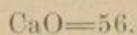
Massa decolor vel alba, diaphana, compacta, crystallina, saporis pungentis et amari. Candore rubro liquescit. In aqua calore nato facile solvitur, etiam in spiritu, sed non in aethere. Aere aquam attrahit et deliquescit.

Solutio aquosa est reactionis neutrius; cum ammonio oxalico praecipitatum dat pulveriforme, cum nitrate argenti autem caseosum in ammonia solubile.

Solutio aquosa ne ammonia, ne spiritu neve solutione calcii sulfurici turbetur. Aqua hydrosulfurata et acido acetico vel ammonio sulfurato praecipitatum non oriatur.

85. Calcium oxydatum.

Calcii oxydum. Calcaria caustica. Calx viva.

Frusta alba vel grisea, compacta. Calefactum non permutatur. Volumine dimidio aquae humectatum calefit et in pulverem subtilem album dilabitur, hic cum quadrupla quantitate mixtus in pulvem densam homogenem permutatur.

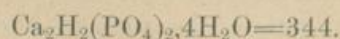
Egy súlyrész égetett mészből keletkező hydroxyd feloldására 800 súlyrész hideg és 1300 súlyrész forró víz szükséges. Mind a pép, mind a vizes oldat erősen lúgos hatású.

Hígított sósavban alig észrevehető pezsgéssel és jelentékenyebb maradék nélkül oldódják fel. Az oldat nátrium-acetát főlöszlegével elegyítve, sósavas ammóniummal csapadékot ad.

Jól zárt edényben tartsd. Az elmállott vagy vízzel könnyen meg nem oltható mész nem használható.

86. Calcium phosphoricum. ✓

Calciumhydrophosphát.

Végys: **Tiszta tömény sósavból**

ötven grammot **50**

Lepárolt vízből

ötven grammot **50**

hínt belé apró részletekben:

Tiszta lecsapott szénsavas meszet

húsz grammot **20**

A pezsgés megszűnte után forrald fel a folyadékot az oldatlanul maradt szénsavas mésszel, a miből egy kevésnek huzamosabb főzés után is oldatlanul kell maradnia. A forró leszűrt folyadékhoz adj apró részletekben, folytonos keverés között, olyan szűrt oldatot, a melyet

Kristályos dinátriumhydrophosphát

hatvanegy grammjából **61**

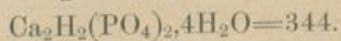
Ad solutionem hydrooxydi e parte una calcii usti nati requiruntur partes 800 aquae frigidae et 1300 partes aquae bullientis. Et pulpa et solutio aquosa praebent reactionem fortiter alkalina.

In acido hydrochlorico diluto effervescentia vix perceptibili et absque residuo solvatur. Solutio cum abundante natrio acetico mixta cum ammonio oxalico praecipitatum praebet.

Serva in vase probe clauso. Calx dilapsa aut aqua non facile extingubile usui non est apta.

86. Calcium phosphoricum.

Calcii hydrophosphas. Calcium hydrophosphoricum.

Rp. Acidi hydrochlorici concentrati puri	
<i>grammata quinquaginta</i>	50
Aquae destillatae	
<i>grammata quinquaginta</i>	50
Admisce in parvis portionibus	
Calcii carbonici praecipitati puri	
<i>grammata viginti</i>	20

Cessante effervescentia, fervefac ad ebullitionem liquorem cum calcio carbonico non soluto, cuius exigua quantitas etiam post coctionem per longius tempus insoluta remanere debet. Liquori fervide filtrato adde in parvis portionibus continue agitando solutionem e:

Natrii phosphorici crystallisati	
<i>grammatibus sexaginta uno</i>	61

és **Forró lepárolt víz**

háromszáz grammjából **300**

készítetttél.

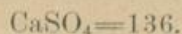
A keletkezett csapadékot néhány óra múlva gyűjtsd össze szűrőn és lepárolt vízzel mosd addig, a míg a mosóvíz salétromsavval megsavanyítva, ezüstnitráttól alig észrevehetőleg zavarodik meg. A kisajtott csapadékot alacsony hőmérsékleten szárítsd meg és dörzsöld szét finom porrá.

Fehér, könnyű, kristályos por; izzítva, súlyából 25—26°/_o-ot veszít. Hígított salétromsavban könnyen oldható. Az oldat egy részéhez ezüstnitrátot adva és ammoniával óvatosan telítve, sárga csapadék keletkezik. Az oldat másik része fölösleges nátriumacetáttal és sóskasavas ammoniummal fehér csapadékot ad.

A salétromsavas oldat se ezüstnitráttól, se báryumnitráttól meg ne zavarodjék; ammoniával telítve pedig kénammoniummal tiszta fehér csapadékot adjon.

87. Calcium sulfuricum ustum.

**Égetett calciumsulfát. Égetett kénsavas mész.
Égetett gipsz.**

Fehér, alaktalan, íztelen és szagtalan por; egy súlyrészének feloldására 4—500 súlyrész víz szükséges. Vizes oldatában sóskasavas ammonium, valamint báryumchlorid fehér zavarodást okoznak.

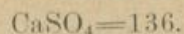
et **Aquae destillatae fervidae**
grammatibus tercentis 300
paratam.

Praecipitatum natum collige post aliquot horas super filtro et elue aqua destillata donec liquor filtratus cum acido nitrico acidifactus cum nitrate argenti modo vix perceptibili turbatur. Praecipitatum expressum sicca in temperatura moderata et redige in pulverem subtilem.

Pulvis albus, levis, crystallinus, candefactus ponderis 25°/_o—26°/_o amittens. In acido nitrico diluto facile solubilis. Solutionis parti una argentum nitricum addendo et cum ammonia caute saturando praecipitatum flavum oritur. Pars altera solutionis cum superabundante acetate natrii et ammonio oxalico praecipitatum dat album. Solutio ope acidi nitrici perfecta nec argenti nec baryi nitrate turbetur; ammonia saturata cum ammonio sulfurato praecipitatum pure album praebeat.

87. Calcium sulfuricum ustum. X

Calcii sulfas ustus. Gypsum ustum.

Pulvis albus, structurae, saporis et odoris carens; ad solutionem partis 1 requiruntur partes 4—500 aquae. In solutione aquosa per ammonium oxalicum, nec non per chloridum baryi perturbatio alba causatur.

Félannyi vízzel péppé keverve, öt perc alatt megmerevedjék.

Jól zárt edényben, száraz helyen tartsd. X

88. Calumba.

Colombo. Calumbo.

Cocculus palmatus De Candolle, Menispermum palmatum Lam., Jateorrhiza Calumba Miers. Keleti Afrika forróövi partjain honos, Keletindiában tenyésztett növény. Menispermumfélék.

A **gyökér** három egészen négy centimeter átmérőjű, négy egészen tizenkét millimeter vastag korongokra metszve jó a kereskedésbe. A korongok kívül ránczosak, szürkésbarnák, belül lisztesek, zöldes vagy barnássárga színűek, mindegyik oldalon a széles emelkedett szélen belül bemélyedvék, vagy középen ismét kiemelkednek. A domború szél számtalan sötétszínű csík által sugarasan átszelt sötét kör osztja ketté; a homorú korongból gyéren fás kötegek emelkednek ki. Igen mézgas, szerfölött keserű ízű, jóddal kezelve megkékül.

89. Camphora.

Kámfor.

Orvosi kámforfa. Kámforos babérfa, Chinában és Japánban honos. Babérfélék.

Illó olaj stearoptenje, mely a törzs ágaiból és leveleiből párologtatás által nyeretik; ezen nyers kámfor Európában fellengítés által tisztítatik. Fehér, jegeszes, áttetsző, könnyű, zsíros, lemezes, fénylő, szívós tömeget képez, igen sajátosságos átható szagú, fűszeres

Cum dimidia parte aquae ad pulvem redactum in spatio quinque minutarum congelet. Servetur in vase probe clauso et loco sicco.

88. Calumba.

Colombo. Calumbo.

Cocculus palmatus De Candolle, **Menispermum palmatum** Lam. **Jateorrhiza calumba** Miers. Planta ad litora Africae orientalis intertropica habitans et in India orientali culta. **Menispermaceae**.

Radix prostat in segmentis suborbicularibus, trium vel quatuor centimetrorum diametro, quatuor vel duodecim millimetrorum crassis, extus rugosis e griseo fuscis, intus farinosis, coloris e subviridi vel subfusco flavi, utrinque inter marginem latum elevatum concavis vel circa centrum iterum elatis; marginem convexum circulus obscurus, striis numerosis radiatis obscuris decussatus dimidiat; e disco concavo emergunt fasciculi ligni sparsi. Est valde mucilaginoso, saporis peramari, jodo addito colorem caeruleum induit.

89. Camphora.

Camphora officinarum Nees. **Laurus camphora** Linn., arbor in China et in Japonia indigena. **Laurineae** Juss.

Stearoptenum olei aetherei, destillatione e trunco, ramis et foliis obtentum, qua camphora cruda in Europa sublimatione purgatur. Sistit massam albam, crystallinam, diaphanam, levem, pinguiusculam, lamel-

kesernyés izü, a nyelven hüvös érzést támaszt, közönséges hőmérséknél elszáll, melegítve megolvad, elillan és sűrű füstöt bocsát, meggyújtva világos lánggra lobban; vízben nem oldatik, míg borszeszben, aetherben, eczetsavban, zsiros és illó olajokban könnyen oldható. Borszeszszel megnedvesítve porrá dörzsölhető.

† 90. Cannabis indica.

Indiai kender.

Közönséges kender, Perzsiában és Kelet-Indiában honos, nálunk tenyésztetik. Kenderfélék.

Csak a Kelet-Indiából való termő növény virágzó, részben már gyümölcöző, szőrös, érdes, gyántás anyag által leveles, tömött, félig összenyomott tömeggé tapasztott **csúcsai** használtassanak. A női virágzat kalász, a közös murvák leginkább egyszerűek, vonalszerű-gerelyalakúak, fűrészesek; az egyes virágok vörhenyes, mirigyos, hüvelyszerű murvakkal ellátottak, melyek a nővirágot, vagy később az ismert kendermagot veszik körül; bódító szagú, kivált dörzsölés vagy gyenge melegítéskor.

† 91. Cantharis.

!Körisbogár!

Hólyaghúzó körisbogár (*Lytta vesicatoria* Fabr.) a téhelyröpüek (coleoptera) rendjébe s a hólyaghúzó (vesicantia) családjába tartozó, Európa legnagyobb részében előforduló rovar, mely nálunk május és június hónapokban többnyire a köris- és orgonafákon seregesen találtatik.

latam, nitidam, tenacem, odoris penetrantis admodum peculiaris, saporis aromatici nonnihil amaricantis, in lingua sensum frigoris relinquentem, temperatura ordinaria volatilem, calefacta liquescentem, avolantem et incensa flamma lucida fumoque denso deflagrantem, in aqua non, facile in spiritu, aethere, acido acetico, oleis pinguibus et aethereis solubilem, spiritu humectata in pulverem redigibilem.

† 90. Cannabis indica.

Cannabis sativa Linn., planta in Persia et India orientali indigena, apud nos culta. Cannabineae Endl.

Summitates plantae femineae florentis, partim iam fructiferae, nonnisi ex India orientali depromendae, pilosae, asperae, massa resinosa ad glomos densos, foliatis, subcompressos conglutinatae; inflorescentiis femineis spicatis, foliis floralibus plerumque simplicibus, lanceolato-linearibus, serratis; bracteis vaginatis, florem femineum vel serius notissimam nuculam includentibus, rufo-glandulosis; praesertim herbae tritae aut paulum calefactae odoris sunt narcotici.

† 91. Cantharis.

Lytta vesicatoria Fabr. (ordo: coleoptera, familia: vesicantia Mult). Insectum apud nos mense Majo et Junio potissimum fraxinos et syringas gregatim depascens.

Az **állat** aranyos-zöld, vagy kékes-zöld fénylő testű, két fekete, fonalidomú csáppal, kiálló, lehajlott majdnem szívalakú fejjel, tompán négyszögű torral, kerekded-szívalakú kis paizskával, hosszúkás, keskeny, vékony, lágy, hosszában finoman vonalozott, fényes, zöldszínű és a potrohot többnyire elfedő röptyükkel, hártvás, kissé barnás szárnyakkal, hat hosszú, vékony, fekete lábbal. Szaga erős, nehéz s kellemetlen, íze eleinte kevésbé érezhető, később igen csipős. Testhossza $1\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$ centimeter, szélessége $3\frac{1}{2}$ —5 millimeter.

Az összegyűjtött kőrishogarak gyenge tűz mellett jól kiszárítva, jól elzárt edényekben tartassanak. Atkák, porvák vagy moly által ne legyenek összerongálva.

Porrá törésnél vigyázz, nehogy a kőrishogarak pora belélegeztessék, vagy a szemekbe jusson.

Egyes adagja legföljebb 0.05 gramm.

Napi adagja legföljebb 0.20 gramm.

92. Capillus Veneris.

Vénushaj.

Adiantum capillus Veneris Linn. fil., Dél-Európa nedves szirtein tenyészik. Harasztok.

Finom **galyak**, fekete-barna, fénylő nyélczével, hajszerű ágacskákkal, petéded-ékalakú nyélczés világos zöld, bordás, fent metszett-karélyos czimpákkal, csipkés karélyokkal, széleiken vonalszerű csirhalmazzal, melyet pikkelyalakú lepel borít. Dörzsölve vagy forró vízzel

Animal integrum ex aureo-viridi aut caeruleo-viridi splendens, antennis duabus nigris filiformibus, capite exserto declinato subcordato, thorace obtuso, quadrigono, scutello minuto subrotundo-cordato, elytris oblongis, angustis, tenuibus, mollibus, juxta longitudinem subtiliter lineatis, coloris viridis splendentis, abdomen ut plurimum ex toto obtegentibus, alis membranaceis, subfuscis, pedibus sex, longis, tenuissimis, nigris; odore penetrante, gravi, ingrato, sapore initio parum manifesto, dein acerrimo. Longitudo = $1\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$ centim., latitudo = $3\frac{1}{2}$ —5 millim.

Cantharides collectae, leni igne bene exsiccatae, in vasis bene clausis servantur. Ne sint ab acaribus, anthrenis aut tineis corruptae.

Terendo cave, ne pulvis cantharidum respiretur aut in oculis introitur.

Dosis maxima singula: 0·05.

Dosis maxima pro die: 0·20.

92. Capillus Veneris.

Adiantum capillus Veneris Linn., in Europae australioris rupibus humidiusculis nascens. Filices Juss.

Frondes tenellae, stipite atro-fusco nitido, ramulis filiformibus, laciniis stipitatis obovato-cuneiformibus, laete viridibus, nervosis, superne inciso-lobatis, lobis crenatis, margine solum linearem, indusio squammaeforni velatum gerentibus. Tritae vel aqua fervida infusae odorem spargunt aromaticum

leöntve kellemes illatot áraszt. Ize édeses, kevésbé összehúzó, némileg csipőses keserű.

93. Caragaheen.

Gömbmoszat.

Fodros és emlőszerű gömbmoszat, az Atlanti tenger partjain gyakori. Virágos moszatok.

A **telep** lapos vagy csurgószerű, kettősen szétágazó, vonalszerű vagy ék alakú lebenyekkel, hevenyében veres vagy halaványzöld, szárazon porczszerű, halaványsárga, 30 rész vízben főzve kihüléskor kocsonyát képez, mely jóddal meg nem kékül.

94. Carbo ligni depuratus.

Tisztított faszén. Növényi szén.

Végy: **Fa-szenet nagyobb darabokban.**

Izzítsd jól fedett vasedényben, kihülés után a hamutól teljesen megtisztítva, igen finom porrá törve, *háromszoros mennyiségű* lepárolt vízben kifőzve, gyűjtsd össze szűrőn, azután tökéletesen kiszáritva, jól zárt edényben tartassék.

Sunt saporis dulciusculi, modice adstringentis, cum aliqua amaritudine subacri.

93. Caragaheen.

Fucus caragaheen. Lichen caragaheen. Muscus caragaheen.

Sphaerococcus crispus et sphaerococcus mamillosus Agardh, algae ad maris Atlantici litora Europae frequentes. Algae floridae Lamouroux.

Thallus planus vel canaliculatus, dichotomus, segmentis linearibus vel cuneatis, recens coloris rubri vel subviridis, siccatus e subflavo albi, cartilagenosus, 30 partibus aquae coctus refrigerando gelatinam praebet, quae jodo addito colorem caeruleum non trahit.

94. Carbo ligni depuratus.

Carbo vegetabilis.

Rp. **Carbonum ligni frusta majora.**

Excandescant in vase ferreo bene tecto; refrigerata, a cineribus omnino depurata et in pulverem subtilissimum redacta et cum aquae destillatae *tripla quantitate* excocta in filtro collige, dein perfecte abluta et exsiccata, in vase bene clauso repona.

95. Cardamomum.

Malabári kardamomum.

Elettaria cardamomum White és Maton, kiválólag Malabáron tenyészik. Scitamineák.

Termés. Papírszerű, háromszegletű, csikolt, 1—2 centimeter hosszú, 1 cm. vastag, világos sárgás-szürkés, háromrekeszes, 1—2 mm. hosszú csőrben végződő tok, melyben körülbelül 20 tompaszegletes, ránczos, gyengén kámforszagú, fűszeres ízű, 3 sorban egymás fölé helyezett mag foglaltatik.

Ne használtassanak a kevésbé illatos úgynevezett ceyloni, nemkülönbén a siami vagy kerekded és a jávai vagy nagy cardamomum-magvak.

96. Caryophylli.

Szefgűszegek.

Caryophyllus aromaticus Linn, a molukki szigeteken honos, jelenleg a forró földön több helyén tenyésztett fa. Mirtusfélék.

Kinyílás előtt leszakított **virágok**, u. n. szefgűszegek, nyelesek, buzogányalakúak, sötét rozsdabarnák; az alanti, hengerded, tompa-négyszegletes, négy gerelyalakú, egyenes kehelylengével koronázott nőcze és a világosabb, négyszirmú, gömbölyded, ki nem nyilott párta által képezettek. Súlyosak, sajátságos, igen átható szagúak, rágva a száját égetik, újjnyomásra illó olaj szívárog ki belőlük.

95. Cardamomum.

Cardamomum minus seu malabaricum.

Elettaria cardamomum White et Maton, planta Malabariae praesertim. Scitamineae R. Brown.

Fructus. Capsulae chartaceae, trigonae, striatae, unum ad duo centimetra longae, unum centimetrum crassae, coloris clari e flavido grisei, triloculares, rostellum unum ad duo millimetra longo coronatae, seminibus viginti obtusangulis, rugosis, odoris mitis camphoracei, saporis aromatici, triplice ordine verticali dispositis.

Rejiciatur cardamomum aliquantum aromaticum, quod vocant longum vel ceylonicum, rotundum vel siamicum, nec non magnum vel javanicum.

96. Caryophylli.

Caryophyllus aromaticus Linn., arbor in insulis Moluccis indigena, nunc regionibus tropicis culta. Myrtaceae Juss.

Flores ante corollae expansionem decerpti, manubriosi, clavaeformales, obscure ferruginei, ex hypanthio compositi, cylindrico subtetragono, calycis laciniis quatuor lanceolatis erectis coronato, et e corolla tetrapetala, dilucidiora, clausa, sphaerulae minutae forma.

Sint ponderosi, odore peculiari fragrantissimo, masticati os vehementer urentes, digiti pressi oleum aethereum emittentes.

97. Castoreum.

Amerikai hódony.

Sajátságos szagos állati anyag, mely a közönséges hód (*castor fiber* Linn.) Észak-Amerika folyamai és tavai mellett seregesen tenyésző, a rágcsálók (*rodentia*) rendjébe és a hódfélék (*castorina*) családjába tartozó válfajának az amerikai hódnak (*castor americanus* Cuv.), még pedig mind a hímnek, mind a nősténynek a mony előbőrével, illetőleg a hüvelylyel közlekedő páros, mirigyes zacskóiban foglaltatik.

Páros zacskókat képez, melyek néha két, zsiros anyagot (hódony-zsirt) tartalmazó kisebb tömlővel összekötve, többnyire még egymással is összefüggnek; a zacskók ránczosak, laposan összenyomottak, a kiszáradás foka szerint többé-kevésbé lágyak vagy kemények, alakjuk hosszas ékidomú, legfeljebb 8 cm. hosszúak, 2,25 cm. vastagok, sötétbarnák.

Mindegyik hódonyzacskó 4 hártýából áll, két külső erősebb, a zacskó kültakaróját képező, egymással erősen összenőtt és több lemezre szét nem választható hártýából és két belső, nehezen felismerhetőből. Az utóbbiak befelé több szabálytalan redős nyúlványt képeznek, melyek között a hódony található. Ez eleinte lágy, kiszáradás után gyántaszerű, kemény, sötétbarna, fénylő, sajátos erős szagú, illatos, kesernyés ízű, vörösbarna, 100 foknál meg nem olvadó, borszeszben oldható, porrá törhető tömeg.

97. Castoreum.

Castoreum americanum.

Substantia animalis, odoris sui generis, in saccis glandulosis geminis, cum praeputio penis vel cum vagina communicantibus animalis mammalis (**castor fiber** varietas americanus Cuv., ordo: rodentia; familia: castorina Wagn.), Americae borealis fluvios et lacus gregatim accolentis, tam maris, quam feminae contenta.

Sistit saccos geminos, quandoque cum folliculis duobus minoribus, massam unguinosam (axungiam castorei) continentibus junctos, plerumque adhuc inter se connexos, rugosos, subcompressos et pro gradu exsiccationis plus minus molles vel duros, forma oblongo-cuneiforme, coloris bruneo-fusci, ad summum centimetra octo longa, duo et quadrantem crassa.

Saccus castorei quilibet constat e membranis quattuor, duabus externis valde concretescentibus in lamellis haud separabilibus, et duabus internis parum conspicuis, in processus plures irregulares plicatos productis, inter quos castoreum haeret; massa primum mollis, post exsiccationem dura, resinosa, nitida, friabilis, coloris bruneo-fusci, odoris proprii gravis, saporis aromatici amaricantis, in alcohole solubilis, calore 100° non liquescens.

98. Centaurium.

Ezerjófű.

Földepe tárnics, nálunk mezőkön, nedves, erdős helyeken honos növény. Tárnicsfélék.

Virágzó **fű**, szára szegletes, fenn terebszerűleg elágazó, az alanti levelek körben lévő, visszás tojásdadok, tompán hegyezettek, a fentebbiek átellenesek, kisebbek, hosszas tojásdadok vagy lándzsa-alakúak, ülők, épszélűek, simák. A virágok pirosak, csövesek, öt lebenyűek, a lebenyek szárításkor záródnak. A himpertartók csigaszerűen tekeredettek. Az egész növény felette keserű ízű. Virágzáskor szedessék.

99. Cera alba.

Fehér viasz.

A sárga viaszból fehérités által készítették. 64 és 65° között megolvad, fajsúlya 15° C-nál 0,965—0,975 között váltakozik. Eltekintve a színétől, a valamivel magasabb olvadási pont és a nagyobb fajsúlytól, a fehér viasz úgy természetani, mint vegyi sajátságaira nézve a sárga viasszal megegyez. Avas szaga ne legyen.

100. Cera flava.

Sárga viasz.

Sajátszerű **állati zsiradék** melyet a **mézelő méh** (*apis mellifica* Linn.), a hártyaröpűek (hymenoptera)

98. Centaurium.

Erythraea centaurium Pers., planta indigena in campis silvaticis, humidis vulgaris. Gentianeae Juss.

Herba florens caule angulato, superne corymboso, foliis inferne obovatis, circumplexis, obtuse acuminatis, superne oppositis, minoribus, ovali-oblongis vel lanceolatis, sessilibus, integerrimis, glabris; floribus rubris, tubulatis, quinque-lobis, post siccationem clausis; antheris cochleae instar tortis. Planta saporis peramari florens colligatur.

99. Cera alba.

Cera apium ex flava dealbatione parata, calore 64—65° liquescens, apud temperaturam 15° ponderis specifici 0.965—0.975. Excepto pigmento, temperatura liquefactionis excelsa et pondere specifici maiore, cera alba easdem qualitates physicas et chemicas, quas cera flava, praebet. — Odorem rancidum ne exhalet.

100. Cera flava.

Substantia animalis pinguis e favis **apis mellificae** Linn. (classis: insecta; ordo: hymenoptera; familia: apidae) expressione et coctione cum aqua melle privatis et calore liquatis, colatione ac refrigeratione obtenta.

rendjébe s a méhfélék (apidae) családjába tartozó rovar által készített lépekből kisajtolás és vízzel főzés által a méztől elválasztva, megolvasztás, átszűrés és lehűtés által nyerünk.

Kemény, hidegben törékeny, kevéssé ragadós, sárgaszínű, kellemes mézszagú, a kéz melegénél formálható, 15°-nál 0·955—0·967 fajsúlyú tömeget képez, mely 63—64°-nál megolvad. Vizben és hideg borszeszben nem oldódik, chloroformban, terpentiben, szénkénegben, illó és zsiros olajokban teljesen, benzolban, aether, benzin és forró borszeszben pedig részben oldható. Tömény kálilúggal főzve megszappanosodik.

Ha a viasz 0·955 fajsúlyú (38⁰/_o-os) borszesz tetején úszik, s 61°-nál alacsonyabb hőmérséknél megolvad, paraffinnal lehet hamisítva.

Ha 0·5 grm. viaszt széles kémcsőben 8—10 köbcent. tömény borszeszszel leöntünk, körülbelül egy perczig forralunk, majd lehűtve és hozzá 2—3 köbcent. borszeszt öntve, összerázzuk és leszűrjük: a szűrlet színtelen, közömbös kémhatású legyen, kétszeres mennyiségű víz hozzáöntésekor csak gyengén fehéresen fluoreskáljon, s áttetszőségéből sokat ne veszítsen. ellenkező esetben paraffinnal, stearinsavval, hegedűgyántával vagy gyántás anyagokkal volna fertőzve. 1 rész viaszt 20 rész hidegen telített boraxos oldattal főzve, a viasz kihülés után lassankint a felszinen foglaljon helyet és az alatta levő folyadék áttetsző maradjon, mert különben stearinsavval, fagygyúval vagy növényi viaszokkal volna hamisítva.

Sistit massam solidam, in frigore fragilem, parum tenacem, coloris flavi, odoris suavis mellei, inter digitos formabilem, ponderis specifici ad temperaturam 15° , 0.955—0.967, calore 63 — 64° liquescentem.

In aqua et spiritu frigido non solvitur, in chloroformio, oleo terebinthinae, alcohole sulfuris, oleis pinguinis et aetheris ex toto, in benzolo, aethere, benzino et spiritu fervido ex parte solvitur. Cum liquore concentrato kalii caustici cocta sapo mollis efficitur.

Si frustula cerae in spiritu ponderis specifici 0.955 natent et apud temperaturam $+ 65^{\circ}$ humilio-rem liquescant, paraffino falsificata esse possunt.

Gramma dimidium cerae in tubulo probatorio lato spiritu vini concentrato infuso et circiter per minutam unam fervefacto, post refrigerationem centimetris cubicis 2—3 spiritus vini admixtis, concusso et filtrato, filtratum incolorem neutrum, post affusionem quantitatis aquae destillatae duplicis solummodo minime album fluorescentem praebet et pelluciditatem suam solummodo pauxillum amittet, contra ea paraffino, acido stearinico, colophonio aut massis resinosis falsificatum erit.

Pars una cerae cum partibus viginti solutione aquosa boracis concentrata frigida cocta, cera post refrigerationem superficiem occupat et liquor subjectus limpidus manet, quia aliter acido stearinico, sebo aut ceris vegetabilibus adulterata est.

101. Ceratum cetacei.

Czefaggyú-viasztapasz.

Végy: Czefaggyút

Fehér viaszt mindegyikből

nyolczvan grammot 80

Disznósirt *kilenczven grammot* 90

Gyöngé tűznél megolvasztva, az átszűrés után öntsd ki papírtokba.

102. Cetaceum.

Czefaggyú.

Sajátszerű állati zsiradék mely a nagyfejű cet (physeter macrocephalus Linn., cetacea) koponyája és gerincoszlopa felett a bőralatti kötszövet üregeiben található s vízzel kimosás, sajtolás, majd megolvasztás által nyeretik.

A czefaggyú hófehér, fénylő, lemezesen jegeczes, kevéssé átlátszó, zsiros tapintatú, szétmorzsolható, majdnem szagtalan és iztelen, 0.940—0.950 fajsúlyú tömeget képez, mely 50—54 C° mellett megolvad, forró borszeszben, szénkénegben, aetherben, chloroformban, benzolban, zsiros és illó olajokban oldatik.

1 rész czefaggyút 3 rész benzolban melegítés közben feloldva, 15 C°-ra lehüléskor az oldat még egészen áttetsző maradjon.

A sárga színű, avas czefaggyú vettessék el.

101. Ceratum cetacei.

Emplastrum spermatis ceti.

Rp. Cetacei

Cerae albae *aa grammata octaginta* 80

Axungiae porci *grammata nonaginta* 90

Leni igne colliquefacta et colata effunde in capsulam chartaceam.

102. Cetaceum.

Sperma ceti.

Substantia animalis pinguis sui generis, in cavis subcutaneis, supra cranium et columnam vertebralem animalis mammalis **physeter macrocephalus** Linn. (ordo: cetacea: familia: catodontina Gray) sitis contenta, elotione, expressione et liquefactione depurata.

Sistit massas albissimo nitentes, lamelloso-crystallinas, subpellucidas, tactu lubricas, friabiles, odoris et saporis fere expertes, calore 50—54° C liquescentes, in alcohole fervido, aethere, alcohole sulfuris, chloroformio, benzolo, oleis pinguibus et aethereis solubiles, ponderis specifici 0.940—0.950.

Pars una spermatis ceti in partibus tribus benzolo calefacta soluta, ad temperaturam 15°C. refrigerata solutio perfecte limpida remaneat.

Cetaceum flavum rancidum rejiciendum.

103. Chamomilla vulgaris.

Közönséges székfűvirág.

Közönséges székfű, nálunk tenyészik, igen ismert növény. Összetett virágúak.

Sugaras **kosárvirágzat**, cserépfedélalakú virágzati burokkal, korongja lobordad, üres, csupasz; helytelen virágai a középben csőalakúak, sárgák, a széleken nyelv alakúak, fehérek, sajátos szagúak, kesernyés ízűek. Ne tévesztessék össze a szagtalan aranyvirág (*chrysanthemum inodorum* Linn., vel *pyrethrum inodorum* Smith) kétszer vagy háromszor akkora szagtalan, nemkülönben a parlagi montika (*anthemis arvensis* Linn.) ugyancsak szagtalan, valamint a bűzös montika (*anthemis cotula* Linn.) bűdös, polyvás vaczkú virágaival. Mindezeketől különbözik még azonfelül üres lobordad vaczka által.

104. Charta sinapisata.

Mustár-papir.

Mintegy száz négyzet-centiméter nagyságú papírlap. Zsirtalanított mustár-porral bevont felülete se porhanyós, se avas szagú ne legyen, s langyos vízzel megnedvesítve illó mustár-olajt bőven árásszon.

103. Chamomilla vulgaris.

Flores Chamomillae vulgaris.

Matricaria vel chrysanthemum chamomilla Linn., planta apud nos indigena notissima. Compositae Adanson.

Anthodia radiata, peranthodio umbricato, receptaculo conico, cavo, nudo, flosculis epapposis, disci tubulosis, luteis, radiis ligulatis, albis, odoris proprii gravis, saporis subamari. Ne confundantur cum floribus bis vel ter maioribus inodoris chrysanthemi inodori vel pyrethri inodori Smith, et floribus anthemis arvensis Linn., inodoris, neve floribus olentibus et receptaculo glumoso praeditis anthemis cotulae Linn. A quibus etiam receptaculo cavo et conico differt.

104. Charta sinapisata.

Folium chartae magnitudinis circiter centimetrorum quadratorum centum.

Superficies ejus, pulvere sinapis, oleo pingui liberato, obducta, ne sit pulverulenta, nec odoris rancidi, et aqua tepida humectata, oleum sinapis aethereum copiose exhaleat.

105. China.

1. Cortex chinae *Calisaya planus*.

Lapos sárga china-kéreg. (*China regia plana, china regia sine epidermide*.)

Cinchona Calisaya Weddel, a boliviai és déli perui Andeseken honos fa, mely jelenleg Kelet-Indiában és Jáva szigetén tenyésztetik. Buzéférlék.

A törzsnek hánca. Vörhenyessárga, terjedelmes, gyakran 8—60 cm. hosszú, egész 20 cm. széles, 5—15 mm. vastag, lapos darabok; kívül felületes, kagylószerű, éles szélű mélyedésekkel, vagy helyenkint kemény parapikkelyekkel; a belső felület sima, finoman rostos, a rostalakú sejtek helyén fénylő. A kéreg gyengén cserszagú, felette keserű ízű, törése rövid szálkás.

2. Cortex chinae *Calisaya convolutus*.

Összegöngyölödött vagy csöves sárga china-kéreg. (*China Calisaya cum epidermide, Calisaya tecta s. tubulata*.)

Csőalakú, az ágakról való kéregdarabok, sokszor mindkét szélükön összegöngyölödvék, midőn kettős csövet képeznek. A kérgeket fehéres szürke, vastag hosszában és széltében megrepedezett pararéteg fedi, melynek felületén a mély repedések által felhányt szélű s könnyen lepattogzó területek keletkeznek. A sárgásbarna középső réteg majdnem olyan vastag, mint a hánca, s ettől tág nedvesatornák egy sora által választatik el. A hánca belső felülete barna, finoman rostos, törése rövid-rostos.

105. China.

1. Cortex chinae *Calisaya planus*. (China regia plana, china regia sine epidermide.)

Cinchona Calisaya Weddel, arbor in Andibus Boliviae et Peruviae australis indigena, nunc in India orientali et insula Java culta. Rubiaceae Juss.

Fragmenta libri trunci e rufo flava, vasta, saepe 8—60 cm. longa, usque ad centimetra viginti lata, 5—15 mm. crassa, plana, extus lacunis superficialibus leviter conchatis, acute marginatis, vel saepe partimque rhytidomatis duris instructa, superficie intima levi, tenue fibrosa, ob cellulas fibrosas exsertas micante, fractura brevissime fibrata.

Odoris lene coriarii, saporis peramari.

2. Cortex chinae *Calisaya convolutus*. (China *Calisaya* cum epidermide, *Calisaya tecta* seu *tubulata*.)

Cortex ramorum tubulatus, saepe utrinque convolutus, dum tubulam duplicem praebet. Cortices suber e griseo subfuscum, crassum, horizontaliter et verticaliter rimosum tegit, in cuius superficie strata, marginibus per fissuras profundas cumulatis, facile decidua oriuntur.

Stratum medium e flavo fuscum est fere ita crassum sicut liber, quo per seriem unam canaliculorum lactiferum separatum est.

Superficies intima libri est fusca, tenue fibrosa, fractura brevi fibrata.

3. Cortex Chinae succirubrae.

Veres china-kéreg.

Cinchona succirubra Pavon, déli Ecuadorban és Peru északi részeiben honos, Keletindiában, Jáva szigetén stb. tenyésztetik.

Lapos, félig vagy egészen csöves darabok; az ágakról valók csövesek vagy csatornaszerűek, 1.5—3.5 cm. átmérőjűek, 2—4 mm. vastagok, ha a pararéteggel — mely könnyen leválik — még fedve vannak, hosszirányban ránczosak, harántirányban repedezettek, vörhenyesbarnák, itt-ott fehéresek. A törzsről valók 1—2 cm. vastagok, a vörhenyes, sötét barna para hossz- és harántirányban repedezett, mi által négyszögletes területekre osztottnak mutatkozik. A belső felület vörös, rostos, törése rövid-rostos. Rágáskor összehúzó, igen keserű ízű.

A kéreg a china-alkaloidokból legalább 2 százalékot tartalmazzanak.

A chinakéreg porából 20 grammot elegyíts 5 grm. calciumoxyddal, melyet előbb tízszeres mennyiségű vízzel megoltottál. A gyenge hónél kiszáritott elegyet tedd lombikba és tízszeres mennyiségű 90 százalékos borszeszt adván hozzá, főzve vond ki. A maradványt ugyanazon mennyiségű forró borszeszszel még kétszer vond ki.

Az egyesített és hígított kénsavval megsavanyított folyadékokból a borszeszt a szürlés után párold le, s a hátramaradt folyadékot vízfürdön csekély térfogatra párold be. Hat óra múlva a savanyú oldatot szürd meg, a szürlét mosd ki, s a nyert folyadékhoz adj nátronlúgot, mennyi szükséges a teljes kicsapásra.

3. Cortex chinae succirubrae.

Cinchona succirubra Pavon in partibus meridionalibus Ecuador et in partibus borealibus Peru indigena, in India orientali et insula Java culta.

Frusta plana, subcanaliculata vel tubulata; cortices ramorum sunt canaliculati vel tubulati, 1.5—3.5 cm. lati, ad 2—4 mm. crassi, si subere — quod facile desquamatur — teguntur, extus per longitudinem rugosi, e transverso rimosi, e fusco rubri, interdum albicantes. Fragmenta corticis e truncis ad 1—2 cm. crassa, subere fusco, horizontaliter et verticaliter rimoso, e qua causa in superficies quadratas diviso tecta sunt. Superficies intima est rubra, fibrosa, fractura brevissime fibrata. Fragmenta corticis masticata sunt saporis adstringentis valde amari.

Contineant cortices chinae basium, quas dicunt chinae, partes minimum 2 in centum partibus.

Corticis chinae pulverati grammata 20, misceantur cum calcii oxydati grammatibus 5, antea cum decupla quantitate aquae communis extincti. Miscellam leni calore siccata inmitte in cucurbitam et addita decupla spiritus vini 90% quantitate coquendo extrahe. Residuum, quod remanet, binis vicibus cum eadem spiritus vini fervidi quantitate perfecte exhaustur.

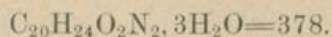
A liquoribus commixtis, et addito acido sulfurico diluto acidulis, post filtrationem spiritum abstrahe, dein liquorem residuum in balneo aquae ad exiguum volumen evapora. Sex circiter horis lapsis solutionem acidam filtra, filtrum elue et liquori obtento adde natrii hydroxydati soluti qu. s. ad perfectam praecipitationem.

A csapadékot ismert súlyú szűrőre gyűjtve, jól, de óvatosan mosd ki és szárítsd meg. Súlya legalább 0.4 gramm legyen.

Ha barna chinakéreg rendeltetik, a succirubra chinakéreg szolgáltatassék ki helyette.

106. Chininum.

Chinin.

Fehér, selyemfényű, tűalakú kristályokból álló por; ize igen keserű, kémhatása lúgos. 57°-on megolvad, 130°-on elvesziti kristályvizét. 1670 súlyrész hideg és 773 súlyrész forró vízben, 6 súlyrész hideg és 2 súlyrész forró borszeszben, aetherben és chloroformban könnyen, ezenkívül benzolban, petroleumaetherben és glycerinben is oldható.

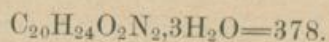
Aetherben tökéletesen oldódjék föl; platina lemezen hevítve, maradék nélkül égjen el.

A tiszta chininból 1 grammot oldj fel 40 gramm borszeszben, és adj hozzá annyi hígított kénsavat (körülbelül 1.4 grammot), hogy kissé savanykás legyen. Miután néhány csepp ammoniával az oldatot épen lúgossá teted, párologtasd be vízfürdőn szárazra, és a maradékot vizsgáld meg mivoltára és az idegen chinaalkaloidákra nézve, ép úgy, mint a kénsavas chinint.

Praecipitatum filtro noti ponderis collectum, optime, sed caute elue et sicca. Ejus pondus sit minimum 0.4 grammatis.

Si cortex chinae fuscus praescriptus est, dispensetur cortex chinae succirubrae.

106. Chininum.

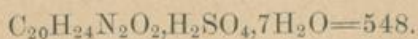
Pulvis e crystallis albis, nitoris sericei, acubus similibus compositus; saporis valde amari; reactionis alkalinae; 57° liquescit, 130° aquam crystallinam amittit; solvitur in partibus 1670 aquae frigidae et 773 fervidae, in 6 spiritus frigidi et 2 fervidi, facile in aethere et chloroformio nec non etiam in benzolo, aethere petrolei et glycerino.

In aethere sit perfecte solubile; super lamina platinea ignitum sine residuo comburat.

Solve gramma unum chinini puri in grammatibus 40 spiritu et adde acidi sulfurici diluti quantitatem tantam (circiter 1.4 gr.), ut parum acidula fiat. Postquam solutionem hanc aliquot guttis ammoniae fere alkalinae constituisti, evapora in balneo aquae ad exsiccationem, residuum dein explora quoad qualitatem et quoad alkaloida chinae peregrina, sicut chininum sulfuricum.

107. Chininum bisulfuricum.

Savanyú kénsavas chinin.

Szintelen, hasábos kristályokból áll; a levegőn elmállik; keserű ízű; 11 súlyrész vízben és 32 súlyrész borszeszben oldható. Az oldat savanyú kémhatású, s körülbelől 200-szorosan hígítva, kékesen fluoreskál. A vizes oldat sok chlór vízzel s azután ammoniával elegyítve, szép smaragdzöld színben játszik.

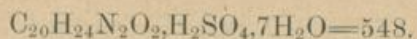
Ha 0.548 gramm savanyú kénsavas chinint 10 köbcentiméter lepárolt vízben oldva, 20 köbcentiméter $\frac{1}{10}$ szabályos chlór bárium-oldattal elegyítesz, csapadék áll elő. A felmelegítés után róla leszűrt folyadék se chlór báriummal, se hígított kénsavval ne adjon erősebb zavarodást.

Platinalemezen hevítve tökéletesen el kell égnie. Tömény kénsavval és tömény salétromsavval megnedvesítve, nem szabad színét megváltoztatnia.

Egy grammját oldd fel meleg vízben és adj hozzá 0.5 gramm ammoniát, szárítsd be tökéletesen vízfürdőn. A maradékot vizsgáld meg az idegen chinaalkaloidokra nézve, ép úgy, mint a hogy ez a kénsavas chininnél van leírva.

107. Chininum bisulfuricum.

Chinini bisulfas.

Crystalla coloris expertia prismatica, aere dilatentia, saporis amari; in 11 partibus aquae et 32 spiritus solubilia. Solutio est reactionis acidae et circiter ducentes diluta e caeruleo fluorescit. Solutio aquosa cum abundante aqua chlori dein ammonia mixta colorem amoenum smaragdi viridem induit.

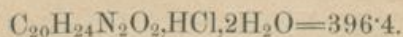
Grammata 0.548 chinini bisulfurici in centimetris cubicis 10 aquae destillatae soluti cum centimetris cubicis 20 decinormalis solutionis baryi chlorati mixta, praecipitatum praebent. Liquor ab hoc post calefactionem filtratus ne baryo chlorato, neve acido sulfurico diluto fortius perturbetur.

Supra lamina platinea fervefactum ex toto comburat. Acido sulfurico concentrato et acido nitrico concentrato humectatum colorem non permutet.

Gramma unum solve in aquam calidam et adde ammoniae grammata 0.5, exsicca perfecte in balneo aquae, residuum dein explora quoad alkaloida chinae peregrina eodem modo sicut chininum sulfuricum.

108. Chininum hydrochloricum.

Sósavas chinin. Chininhydrochlorát.

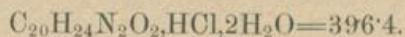
Fehér, selyemfényű, tüalakú, többnyire összegomolyodó kristálykákból áll; rendkívül keserű ízű; 34 súlyrész vízben, 3 súlyrész borszeszben és 9 súlyrész chloroformban oldható. Az oldat semleges és nem fluoreskál. Egy köbcentimeter vizes oldata 5—6-szorosan hígítva és 2—3 köbcentimeter chlór vízzel elegyítve, ammoniaktól smaragd zöld színűvé válik.

Ha a sósavas chininből 0.79 grammot, 30 köbcentimeter vízben feloldva, néhány csepp salétromsavval megsavanyítasz és 20 köbcentimeter $\frac{1}{10}$ szabályos ezüstnitrát-oldattal elegyítesz, fehér, túrós csapadék keletkezik; az erről felmelegítés után leszűrt tiszta folyadék sem ezüstnitráttól, sem sósavtól ne zavarodjék meg erőbben. Híg vizes oldata chlór báriumtól ne zavarodjék meg, hígított kénsavval nyoma se legyen a zavarodásnak. Salétromsavval megnedvesítve, a sósavas chinin ne változtassa a színét. Platinalemezen hevítve, tökéletesen elégjen.

Egy gramm sósavas chinint oldj fel vízben és csapd ki melegen nátriumcarbonát oldatával. A kimosott csapadékot vizsgáld meg az idegen kinaalkaloidokra nézve ép úgy, mint a hogy ez a chininnél van leírva.

108. Chininum hydrochloricum.

Chininum muriaticum.

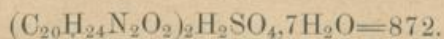
Crystalla parva alba, nitoris sericei, acubus similia, plurime cohaerentia, saporis valde amari, in 34 partibus aquae, 3 spiritus et 9 chloroformii solubilia. Solutio est neutra et non fluorescit. Centimetrum cubicum unum solutionis aquosae 5—6 diluta et aquae chlori 2—3 centimetris cubicis mixtus, addita ammonia colorem smaragdi viridem induit.

Grammata 0.79 chinini hydrochlorici in centimetris cubicis 30 aquae soluti et aliquot guttis acidi nitrici acidifacti, centimetris cubicis 20 solutionis argenti nitrici decinormalis commixta, praecipitatum dant album caseosum; liquor ab hoc post calefactionem defiltratus nec argento nitrico, nec acido hydrochlorico fortius perturbetur. Solutio aquosa diluta baryo chlorato non turbetur, acido sulfurico diluto perturbationis nec vestigia observentur. Chininum hydrochloricum cum acido nitrico humectatum colorem non permutet. Supra lamina platinea fervefactum perfecte comburat.

Gramma unum chinini hydrochlorici solve in aqua et praecipita calefaciendo cum solutione natrii carbonici. Praecipitatum elutum explora eodem modo quoad alkaloida chinae peregrina sicut chininum purum.

109. Chininum sulfuricum.

Kénsavas chinin. (Azelőtt: aljas kénsavas chinin.) Chininsulfát.

Igen finom, hajlékony, tüalaku gomolyokká összetapadó, selyemfényű, rendkívül keserű izű kristálykák-ból áll; száraz levegőn elmállik. 800 súlyrész hideg és 25 súlyrész forró vízben, 60 súlyrész hideg és 6 súlyrész forró borszeszben oldható. Oldata semleges.

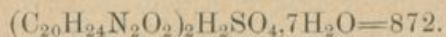
A kénsavas chinin 0.01 grammja könnyen feloldódik 1—2 csepp hig kénsavval megsavanyított 2 köbcentimetryi vízben, s ez oldat kéken fluoreskál; 2 köbcentimeter chlór vízzel s 0.25 köbcentimeter ammóniával elegyítve, szép smaragd zöld színű lesz.

Ha 0.872 gramm kénsavas chinint, néhány csepp higitott sósav belecseppentésével lepárolt vízben feloldasz, s husz köbcentimeter $\frac{1}{10}$ szabályos chlór baryum oldattal elegyítesz, csapadék áll elő; a felmelegítés után róla leszűrt tiszta folyadék se chlór baryummal, se higitott kénsavval ne zavarodják meg erősebben.

Vizes oldata vaschloriddal se kék, se ibolya szint ne öltön. A chininsulfátnak tömény kénsavval, valamint tömény salétromsavval megnedvesítve sem szabad színét változtatnia. Egy grammja két térfogat chloroformból és egy térfogat absolut borszeszből készült elegy 7 köbcentimeterében, 40—50°-ig hevítve, rövid idő alatt maradék nélkül oldódik fel, s az oldat kihülés után is tökéletesen átlátszó maradjon.

109. Chininum sulfuricum.

Chinini sulfas.

Crystalla valde gracilia flexibilia parvuscula, cohaerentia acubus similia saporis nimio amari; aere sicco fatiscunt; in aquae frigidae 800, fervidae 25, alcoholis frigidi 60 et fervidi 6 partibus solvuntur. Solutio est neutra.

Gramma 0.01 chinini sulfurici in centimetris cubicis 2 aquae cum 1—2 guttis acidi sulfurici diluti acidifactae facile solvuntur, solutio haec caeruleo colore fluorescit; centimetris cubicis 2 aquae chlori et centimetris cubicis 0.25 ammoniae mixta colorem pulchrum smaragdi viridem induit.

Grammata 0.872 chinini sulfurici, aliquot guttas acidi hydrochlorici instillando in aqua destillata solvendo et centimetris cubicis viginti solutionis baryi chlorati decinormalis admiscendo, praecipitatum dant; liquor clarus ab hoc post calefactionem defiltratus ne baryo chlorato neve acido sulfurico diluto fortius perturbetur.

Solutio aquosa ferro sesquichlorato colorem nec caeruleum nec violaceum induat. Sulfas chinini acido sulfurico vel nitrico concentrato humectatus colorem non permutet. Gramma unum ejus, in centimetris cubicis 7 miscellae e chloroformii voluminibus duobus et alcoholis absoluti volumine uno paratae, ad 40—50° calefactum, brevi temporis spatio solvatur et solutio haec etiam post refrigerationem perfecte limpida sit.

Végy egy gramm kénsavas chinint, önts reá 10 köbcentimeter vizet s a keveréket közönséges hőmérséken (15°) több izben rázd össze, míg a viz tejszerűvé nem válik s tökéletesen nem telítődik. Fél óra mulva szürd át az oldatot száraz szűrőn, s öt köbcentimeterét rázd össze 7 köbcentimeter 10⁰/_o-os ammoniával. Ha a készítményben nincsenek idegen kinaalkaloidok, a folyadék hosszabb idő mulva is átlátszó marad. — Egy gramm kénsavas chinin 100°-on szárítva súlyából 0.15 grammnál többet ne veszítsen. Platinalemezen hevítve maradék nélkül égjen el.

110. Chininum tannicum insipidum Rozsnyay.

Rozsnyay-féle iztelen csersavas chinin.

Végy: **Kénsavas chininből** *negyven grammot* 40
oldd fel

Lepárolt viz *ezerkétszáz grammjában* 1200
és **Hígított kénsavban**

a mennyi elég a tökéletes feloldásra legföljebb
hatvanhét grammban 67

Az átszűrt oldathoz folytonos keverés közben lassanként adj hozzá olyan oldatot, a mely

Csersav *nyolczvan grammjából* 80
és **Lepárolt viz**

ötszázhatvan grammjából 560

készült. Ezután folytonos keverés közben adj még a keverékhez olyan oldatot, a melyet

Csersav *husz grammjából* 20

Recipe gramma unum sulfatis chinini, adfunde centimetra cubica 10 aquae, et conquassa miscellam calore communi (15°) pluries, donec aqua lactacea et perfecte saturata fuerit. Hora media elapsa filtra solutionem per filtrum siccum et centimetra cubica 5 conquassa cum centimetris cubicis 7 ammoniae 10⁰/₀. Si praeparatum alkaloida peregrina chinae non continet, liquor etiam post longius temporis spatium pellucidus observatur. Gramma unum chinini sulfurici ad 100° siccatum, e pondere suo plus quam grammata 0.15 non amittat. Supra lamina platinea fervefactum absque residuo comburat.

110. Chininum tannicum insipidum Rozsnyay.

Chinini tannas insipidus.

Rp. **Sulfatis chinini** *grammata quadraginta* **40**
 Solve in
Aquae destillatae
grammatibus mille ducentis **1200**
 et in **Acidi sulfurici diluti** *q. s.*
 ad perfectam solutionem ad summum
grammatibus sexaginta septem. **67**
 Solutioni filtratae adde sensim sub continua agitatione solutionem ex
Acidi tannici *grammatibus octuaginta* **80**
 et **Aquae destillatae**
grammatibus quingentis sexaginta **560**
 paratae, dein adde sub continua agitatione solutionem ex
Acidi tannici *grammatibus viginti* **20**

Lepárolt víz

háromszázhusz grammjából **320**

és **Ammonia** *husz grammjából* **20**

készítettél.

A csapadékot 12 óra múlva szűrőn összegyűjtve, öblítsd le

Lepárolt víz *négyszáz grammjával* **400**

azután gyöngén sajtolva szabadítsd meg fölösleges vizétől. A kisajtolt csapadékot

Lepárolt víz *kétszáz grammjával* **200**

mindaddig melegítsd, míg áttetsző, sárgás gyantaszerű tömeggé olvasd össze; ezt megszáritva dörzsöld szét finom porrá.

Sárgás színű, tökéletesen iztelen por. Vízben alig, 40 súlyrész borszeszben oldható. Száz részében 30—32 rész chinin van.

A készítmény 3 grammját elegyítsd 15 gramm mészoxyddal, a melyet előbb 30 gramm vízzel péppé oltottál. A keveréket szárítsd meg enyhe melegen, s határozd meg benne a tiszta chinin mennyiségét, úgy mint a chinakéregben. Ennek súlya legalább is 0.9 gramm legyen.

E maradékot oldd fel 25 gramm borszeszben, és adj hozzá annyi hígított kénsavat (mintegy 1.4 grammot), hogy az oldat kissé savanykás legyen. Tedd aztán néhány csepp ammoniával épen lúgossá, párologtasd be vízfürdőn szárazra, s a hátramaradó részt vizsgál meg az idegen kinaalkaloidokra nézve, ép úgy mint a kénsavas chinint.

Aquae destillatae

grammatibus tercentis viginti **320**

et **Ammoniae** *grammatibus viginti* **20**

paratae.

Praecipitato post horas 12 ad filtrum collecto adfunde:

Aquae destillatae

grammata quadringenta **400**

dein libera ope pressionis lenis ab aqua superabundante. Praecipitatum expressum calefac cum

Aquae destillatae *grammatibus ducentis* **200**

donec in massam pellucidam, subflavam resinosa liquefcuit; hanc post exsiccationem redige in pulverem subtilem.

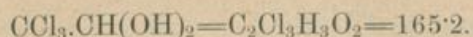
Pulvis subflavus perfecte insipidus; in aqua vix, sed in spiritus 40 voluminibus solubilis. Partes 100 continent 30—32 partes chinini.

Grammata tria praeparati misce cum grammatibus 15 oxydi calcii cum grammatibus triginta aquae primo in pulvem redacti. Miscellam leni calore exsicca et determina in eadem, chinini puri quantitatem, sicut corticis chinae. Pondus hujus sit ad minus grammatum 0·9.

Residuum hocce solve in grammatibus 25 alcoholis et adde acidi sulfurici diluti tantam quantitatem (circiter grammata 1·4) ut solutio parum acidula fiat. Redde dein cum aliquot guttis ammoniae fere alkalinae, evapora in balneo aquae ad exsiccationem, et partem residuam explora quoad alkaloida chinae peregrina sicut chininum sulfuricum.

† 111. Chloralum hydratum.

**Chlorálhydrát. Chlorálvizegy. Trichlór-
aethenyl-alkohol.**

Szintelen, átlátszó kristályokból áll; szaga sajátos, gyengén szúros, íze kesernyés, csipős; a levegőn nem nyirkosodik meg. Vizben, borszeszben és aetherben oldódik, chloroformban nem. Melegítve 58°-on megolvad.

Vizes oldata, nátriumhydroxyddal elegyítve, azonnal megtejesedik; e zavarodás csakhamar eltűnik s ekkor az edény fenekén egy csepp átlátszó chloroform gyűlik össze. E csepp tiszta chloroform legyen.

A borszeszes oldat ne legyen savanyú hatású; ezüstnitráttól nem szabad megzavarodnia. Hevítve, tökéletesen elillanjon, az elpárolásnál a lángból eltávolítva, meggyújtható gőzöket ne fejlesszen. Háromnégy térfogat tömény kénsavval szintelen olajos réteget alkot, a mi később szilárd tömeggé merevedik meg; a kénsavnak e kémlés közben szintelennek kell maradnia. Fél grammja néhány köbcentimeter tömény salétromsavval felforralva, barnavörös gőzöket ne fejlesszen.

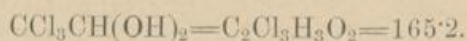
Jól záró, fekete edényben tartsd.

Egyes adagja legföljebb 3·0 gramm.

Napi adagja legföljebb 6·0 gramm.

† 111. Chloralum hydratum.

Chloralum hydricum.

Crystalla coloris expertia, pellucida, odoris peculiaris lene pungentis, saporis subamari caustici; aere aquam non attrahit. Solvitur in aqua, spiritu et aethere, sed non in chloroformio. Calore 58° liquescit.

Solutio aquosa hydrooxydo natrii mixta illico lactescit; perturbatio illico disparet, tum in fundo vasis gutta una chloroformii pellucidi colligitur. Gutta haec chloroformium sit purum.

Solutio spirituosa ne sit reactionis acidae; argento nitrico non turbetur. Fervefacta perfecte avolet et evaporatione a flamma remota vapores inflammabiles non emittat. Cum 3—4 voluminibus acidi sulfurici concentrati stratum coloris experts oleosum format, quod tardius in massam compactam indurescit; acidum sulfuricum sub exploratione non coloretur. Gramma dimidium nonnullis centimetris cubicis acidi nitrici concentrati coctum, vapores rubrofuscos non emittat. Serva in vitro nigro probe clauso.

Dosis maxima singula: ʒʰ.

Dosis maxima pro die: ʒʰ.

† 112. Chlorodine.

Chlorodine.

Végy: **Indiai kender kivonatot**
tíz centigrammot **0, 10**

Összedörzsölve a leggyorsabban oldd fel
Eczetaetherben *harmincz cseppben* **30**

és azonnal elegyítsd össze tökéletesen
Naraneshéj szörppel *öt grammal* **5**

aztán adj hozzá apránként
Gyömbér festvényt *tíz grammot* **10**

tedd rögtön üvegecskébe, hozzáadva
Eczetaethert
Chloroformot

mindegyikből öt grammot **5**

Jól bedugaszolva tartsd és a kiszolgálás előtt rázd össze.

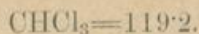
Zöldes-sárga színű legyen, minden üledék nélkül.

Egyes adagja legföljebb 1·5 gramm.

Napi adagja legföljebb 6·0 gramm.

† 113. Chloroformium e chloralo.

Chloroform. Trichlormethan.

Szintelen, átlátszó, nem kellemetlen szagú, édeses ízű folyadék. Vizben alig oldódik, borszeszszel, aetherrel és zsiradékokkal elegyíthető. Fajsúlya 1·485—1·489; forráspontja 60—61°.

† 112. Chlorodine.

Rp. **Extracti cannabis indicae**
centigrammata decem 0,10
Terendo, citissime solve in
Aetheris acetici *guttis triginta* 30
et illico subige perfecte cum
Syrupi aurantiorum
grammatibus quinque 5
deni sensim addendo:
Tincturae zingiberis *grammata decem* 10
ingere sine mora in lagenulam et adde:
Aetheris acetici
Chloroformii *aa grammata quinque* 5
Rite obturatum conserva, et ante dispensationem
conquassa.

Sit viridescenti flavum, omni sedimento liberum.

Dosis maxima siagula: 1·5.

Dosis maxima pro die: 6·0.

† 113. Chloroformium e chloralo.

$\text{CHCl}_3 = 119\cdot2.$

Liquor coloris expers, limpidus, odoris haud inamoeni, saporis subdulcis. Aqua vix solvitur, cum spiritu, aethere et substantiis pinguibus miscibilis. Pondus specificum 1·485—1·489; ebullit ad 60°—61°.

Ha néhány csepp chloroformot, borszeszes káliumhydroxyd-oldatban oldva, pár csepp anilinsulfát-oldattal együtt felmelegítesz, átható, kellemetlen szag keletkezik.

A tenyérről gyorsan elpárologjon és ne hagyjon kozmás vagy a chloroformétől különböző szagot hátra. Vizzel összerázva ne tegye savanyu hatásúvá. Jód-kálium-oldattal összerázva, ne váljék rózsaszínűvé. Egyenlő térfogat tömény kénsavval összerázva, egy óra múlva se színesedjék meg.

Jól zárt fekete edényben tartsd.

114. Chorda carbolata.

Carbolos bélhúr. Catgut.

Macska vagy birka beléből készült bélhúrok, melyek használat előtt 2—3 hónapig oly keverékben áztattnak, mely 5 rész olaj és 1 rész, előbb 10⁰/₀ víz hozzáadása által hígított, carbolsavból áll.

E bélhúrok így elkészítve a kereskedelembe kaphatók és folytonosan 10⁰/₀ carbolsavat tartalmazó olajban áztatva, jól elzárt üvegben tartandók.

† 115. Cinnabaris factitia.

Mesterséges cinóber. Veres higanykéneg.

Vegygyártmány.

Igen finom por, élénk piros, szagtalan, iztelen, tüzőn illékony, salétromsavban oldhatlan.

Guttae aliquot chloroformii, in solutione spirituosâ hydrooxydi kalii solutae et guttis aliquot solutionis sulfatis anilini additis calefactae, odorem penetrantem inamoenum praebent.

Et vola manus celere avolet, et non relinquat odorem empyreumaticum vel ab odore chloroformii differentem. Aquam conquassando acidam ne reddat. Cum solutione kalii iodati conquassatum colorem rosaceum non induat. Cum volumine aequali acidi sulfurici concentrati conquassatum nec hora elapsa coloretur.

Serva in vase nigro probe clauso et loco obscuro.

114. Chorda carbolata.

Catgut.

Chordae ex intestino felis vel ovis paratae, quae ante applicationem per 2—3 menses in mixtura mace-
rentur, quae e 5 partibus olei et ex 1 parte acidi carbolici, antea 10 % partibus aquae diluti constat.

Chordae sic praeparatae in commercio obveniunt, et continuo in oleo 10 % partes acidi carbolici continente immersae in vitro bene obturato servantur.

† 115. Cinnabaris factitia.

Hydrargyrum sulfuratum rubrum.

Praeparatum officinarum chemicarum.

Sit pulvis subtilissimus, laete ruber, inodorus, insipidus, igne volatilis, in acido nitrico insolubilis,

116. Cinnamomum.

Fahéj.

**Cinnamomum cassia Blume, vagy Cinnamomum aromaticum Nees,
Chinában és a Sunda szigeteken tenyésző fa. Babérfélék.**

Az **ágak** csöves vagy csatornaszerű **kérge**, mely vagy tisztán a kívül világosbarna, hosszirányban erzetes, a levelek odatapadási helyének megfelelőleg sötét-foltos, belül fahéj-barna, sima belső kéregből áll, vagy részben a szürkésbarna, gyéren repedezett pararéteggel és a középső kéreggel is borított; törése egyenes, sajátos, erősen illatos szagú, csipős, fanyar, de nem nyálkás ízű.

117. Citrus.

Czitrom.

**Közönséges citrom, Keletindiában honos, déli Európában
tenyésztetik. Narancsfélék.**

Az **érett gyümölcsök** lehámzott és gyenge hönél megszárított **héja**. A külső réteg világossárga, mirigyes, illó olajjal telt hólyagoeskákkal ellátott, kellemes szagú, kesernyés ízű; a belső réteg fehér, vékony, taplószerű.

A külső, sárga, mirigyes, illatos réteg képezi a **czitromhéj sárgáját**,

116. Cinnamomum.

Cinnamomum cassia Blume, vel **Cinnamomum aromaticum** Nees, arbor in China et insulis Sundaicis indigena. Laurineae Juss.

Cortex (cortex cassiae; cortex cassiae cinnamomeae) **ramorum** convolutus vel ex libro extus clare fuscus, ad longitudinem nervosus, ad locum insertionis petiolorum foliorum maculis fuscis opacis obtectus, intus e flavo-fuscus, levis constructus, vel partim subere griseo fusco, sparsim rimoso et mesophloeo contectus, fractura aequabili, odoris peculiaris valde aromatici, saporis acris austeri, sed non mucilaginosi.

117. Citrus.

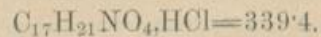
Citrus limonum Risso, arbor in India orientali indigena, in Europa meridionali culta. Aurantiaceae Juss.

Cortex fructus citri (cortex citri), e fructibus maturis detractus et leni calore siccatus, e strato exteriori, luteo citrino, glanduloso, vesiculis oleo aethereo scatente, aromatico, subamaro et ex interiore spongioso, albo, tenui constans.

Stratum externum, glandulosum aromaticum efficit **flavedinem corticis Citri**,

† 118. **Cocainum hydrochloricum.**

Sósavas cocain. Cocainhydrochlorát.

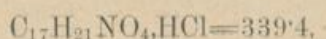

Fehér, kristályos por, vagy szintelen kristályok. Ize kesernyés és a nyelvet mulékonyan érzésteleníti. Vizben, borszeszben és chloroformban könnyen oldható. A sósavas cocain melegítve, 181.5°-on megolvad. Vizes oldata semleges kémhatású.

Híg oldata jóoldattal barnavörös csapadékot ad. 0.05 gramm sósavas cocain egy köbcentimeter tömény kénsavban szintelenül oldódik. Ha az oldatot kémcsőben 2 percig forró vízbe mártod és 5 köbcentimeter vízzel hígítod, aztán lassan kihütöd, benzoésav-kristályoknak kell belőle kiválni.

Ha 0.05 gramm sósavas cocaint 10 csepp vízben feloldasz és 0.5 köbcentimeter káliumpermanganát-oldattal elegyítesz, világos-ibolyaszínű kristályos csapadék keletkezik. A folyadékot hevítve, a csapadék barna színűvé válik; keserűmandola-szagnak azonban nem szabad keletkeznie. Ha 0.05 grammját 1 köbcentimeter vízben oldva, 4 csepp káliumpermanganát-oldattal elegyíted, az oldat ibolya színét hidegen ne változtassa meg. Ha a sósavas cocain 0.17 grammját 5 köbcentimeter vízben oldva és salétromsavval meg-savanyítva, 5 köbcentimeter $\frac{1}{10}$ szabályos ezüstnitrát-oldattal elegyíted, túrós csapadék keletkezik. Az erről felmelegítés után leszűrt tiszta folyadék se ezüstnitráttól, se sósavtól ne zavarodjék meg erősebben.

† 118. Cocainum hydrochloricum.

Pulvis albus crystallinus, vel crystalli coloris expertia, saporis subamari et ad linguam brevi tempore anaesthetice agens. In aqua, spiritu et chloroformio facile solubile. Cocainum hydrochloricum fervefactum ad 181.5° liquescit.

Solutio ejus aquosa reactionem neutram praebet.

Solutio diluta cum solutione jodi dat praecipitatum fusco-rubrum. Cocaini hydrochlorici grammata 0.05 in centimetro cubico uno acidi sulfurici concentrati absque colore solvuntur. Solutionem in tubo exploratorio contentam per minutas 2 in aquam fervidam immergendo et aquae centimetris cubicis quinque diluendo dein lente refrigerando crystalli acidi benzoici secedantur.

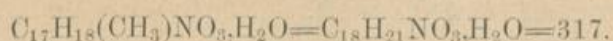
Grammata 0.5 cocaini hydrochlorici in guttis 10 aquae solvendo, et cum centimetris cubicis 0.5 kalii permanganici miscendo, praecipitatum clarum violaceum crystallinum nascitur. Liquore fervefacto praecipitatum fuscum fit, sed odor amygdalarum amararum non oriatur.

Grammata 0.05 in centimetro cubico 1 aquae soluta et guttis 4 solutionis kalii permanganici mixta, solutio frigida colorem violaceum non permutat. Grammata 0.17 cocaini hydrochlorici in centimetris cubicis 5 aquae soluti et aliquot guttis acidi nitrici acidifaciti, centimetris cubicis 5 solutionis argenti nitrici deci-

Platina lemezen hevítve, maradék nélkül égjen el.
Egyes adagja legföljebb 0·05 gramm.
Napi adagja legföljebb 0·20 gramm.

† 119. Codeinum.

Codein. Methilmorphin.

Fehér vagy sárgásfehér, gyakran jól kifejlődött rhombos hasábalaku kristályokból áll; 80 súlyrész hideg és 17 súlyrész forró vízben, valamint borszeszben, aetherben, chloroformban és hígított savakban is oldható. Hevítve 155°-on megolvad.

Ha 0·1 gramm codeint 2 gramm vízzel felforralsz, a kristályok előbb megolvadnak, aztán tökéletesen fel kell oldódnok. A vizes oldat lúgos hatású és keserű ízű.

Ha 0·01 gramm codeint 2—3 köbcentimeter tömény kénsavval leöntesz és gyakrabban összerázod, a kénsavnak egy óra lefolyása alatt sem szabad megszinesednie, még akkor sem, ha néhány másodpercnyi időre 80°-ig fölmelegíted. A meleg oldat egy csepp nagyon hígított ferrichlorid-oldattól megkékül. Platinalemezen hevítve, előbb megolvad, azután kormos lánggal elég, maradék hátrahagyása nélkül.

Óvatosan tartsd.

Egyes adagja legföljebb 0·05 gramm.
Napi adagja legföljebb 0·20 gramm.

normalis commixta, praecipitatum dant album caseosum; liquor clarus ab hoc post calefactionem defiltratus, nec argento nitrico nec acido hydrochlorico fortius perturbetur. Supra lamina platinea fervefactum, sine residuo comburat.

Dosis maxima singula: 0.05.

Dosis maxima pro die: 0.20.

† 119. Codeinum.

$C_{17}H_{18}(CH_3)NO_3, H_2O = C_{18}H_{21}NO_3, H_2O = 317.$

Crystalla alba vel e subflavo alba, saepe distincte rhombo-prismatica. Solvitur in partibus 80 aquae frigidae, 17 fervidae, nec non in spiritu, aethere, chloroformio et in acidis dilutis. Fervefactum ad 155° liquescit.

Grammata 0.1 codeini ad ebullitionem, grammatibus 2 aquae fervefacta, crystalla primo liquescunt, dein plane solvuntur. Solutio aquosa est reactionis alkalinae et saporis amari.

Grammatibus 0.01 codeini cum centimetris cubicis 2—3 acidi sulfurici concentrati adfundendo et saepius conquassando, acidum sulfuricum nec hora elapsa coloretur si etiam aliquot secundis calefactum fuerit. Solutio calida, addita gutta una solutionis ferri sesquichlorati caerulea fit. Supra lamina platinea fervefactum primo liquescit dein, flamma fumante absque residuo comburit.

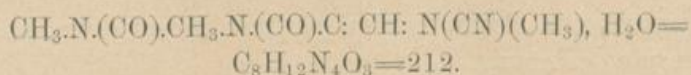
Caute servetur.

Dosis maxima singula: 0.05.

Dosis maxima pro die: 0.20.

† 120. Coffeinum.

Kávéalkaloid. Theaalkaloid. Coffein. Thein.

Tüalaku, fehér, selyemfényű, kellemetlen keserű izű kristályok, 80 súlyrész hideg és 2 súlyrész forró vízben, körülbelöl 50 súlyrész borszeszben és 9 súlyrész chloroformban oldható. Az oldat semleges kémhatású. Kémcsőben óvatosan hevítve, előbb megolvad, később minden maradék nélkül elszáll.

A coffein chlór vízben oldva és vízfürdőben bepárologtatva, sárgásvörös maradékot ad, ez pedig igen kevés ammoniával megnedvesítve, biborvörös színt ölt. Vizes oldatában a csersav csapadékot idéz elő, a mi a kémszer fölöslegében feloldódik.

Vizes oldata jódos jódkáliumoldattól ne zavarodjék meg. Tömény kénsavval, valamint salétromsavval leöntve, szintelen oldatokat adjon.

Egyes adagja legföljebb 0'10 gramm.

Napi adagja legföljebb 0'60 gramm.

† 121. Coffeinum citricum.

Czitromsavas coffein.

Végy: **Porrá dörzsölt coffeint**

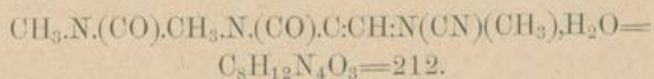
nyolcz grammot 8

Porrá tört citromsavat

négy grammot 4

† 120. Coffeinum.

Coffeinum. Theinum.

Crystalla alba acubus similia, nitoris sericei, saporis insuavis subamari. Solvitur in partibus 80 aquae frigidae, et in duabus fervidae, circiter 50 spiritus et 9 chloroformii. Solutio est reactionis neutrius. In tubo exploratorio caute fervefactum primo liquescit, dein absque residuo avolat.

Coffeinum in aqua chlori solutum et in balneo aquae evaporatum residuum subflavo-rubrum praebet, quod cum paucilla ammonia humectatum, colorem purpureum induit. In solutione ejus aquosa acidum tannicum praecipitatum causat, quod in reagenti superabundante solvitur.

Solutio aquosa cum solutione jodi et kalii jodati non turbetur. Acido sulfurico et nitrico concentrato adfuso solutiones decolores orientur.

Dosis maxima singula: ʒ 10.

Dosis maxima pro die: ʒ 60.

† 121. Coffeinum citricum.

Rp. Coffeini pulverisati	<i>grammata octo</i>	8
Acidi citrici pulverisati	<i>grammata quatuor</i>	4

Elegendő mennyiségű lepárolt vízzel megnedvesítve dörzsöld össze és szárítsd meg.

Jól zárt edényben tartsd.

Egyes adagja legföljebb 0.10 gramm.

Napi adagja legföljebb 0.60 gramm.

† 122. Coffeinum natrio-benzoicum.

Ugyn. benzoesavas nátrium-coffein.

Végy: **Porrá dörzsölt benzoesavas**
nátriumot *egy grammot* **1**
Porrá dörzsölt coffeint *három grammot* **3**

Elegendő mennyiségű lepárolt vízzel megnedvesítve, dörzsöld jól össze és szárítsd meg.

† 123. Coffeinum natrio-salicylicum.

Ugyn. salicylsavas nátrium-coffein.

Végy: **Porrá dörzsölt salicylsavas**
nátriumot *nyolcz grammot* **8**
Porrá dörzsölt coffeint *tíz grammot* **10**

Elegendő mennyiségű lepárolt vízzel megnedvesítve, dörzsöld jól össze és szárítsd meg.

124. Cognac.

Spiritus vini cognac. Brandy.

A borból átpárolgtatás és faedényben állás útján készített sárgás, tiszta, kellemes, 0.919—0.924 fajsú-

Cum s. q. aquae destillatae humectando tritura
et sicca.

Servetur in vase probe clauso.

Dosis maxima singula: 0.10.

Dosis maxima pro die: 0.60.

† 122. Coffeinum natrio-benzoicum.

Rp. Natrii benzoici pulverisati

gramma unum 1

Coffeini pulverisati *grammata tria* 3

Cum s. q. aquae destillatae humectando optime
tritura et sicca.

alud 75%

† 123. Coffeinum natrio-salicylicum.

Rp. Natrii salicylici pulverisati

grammata octo 8

Coffeini pulverisati *grammata decem* 10

Cum s. q. aquae destillatae humectando optime
tritura et sicca.

alud 55%

124. Cognac.

Spiritus vini gallici. Brandy.

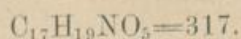
Liquor ex vino destillatione et in vase ligneo
servatione paratus, coloris flavi, limpidus, odoris et
saporis suavis, spirituosus, ponderis specifici 0.919 ad

lyű, borszesz-szagú és ízű folyadék, mely 46—50% borszeszt tartalmazzon.

A belőle lepárolás útján nyert borszesz szintelen legyen, savi kémhatást ne mutasson, sem kellemetlen pálinka-olaj szagot ne terjesszen.

†† 125. Colchicinum.

Kikirics-alkaloid.

Sárgásfehér, néha kristályos por; a levegőn megerezzkedik és barna színűvé válik. Ize tartósan keserű. Két rész vízben, valamint borszeszben, chloroformban és amylalkoholban is oldható; aether keveset old belőle. Hevítve megolvad és kihülve üvegszerű tömeggé merevedik meg.

Pora tömény salétromsavval előbb ibolyás, később vörös, aztán sárga színű lesz. Tömény kénsavval a colchicin igen sárga oldatot ad; ha ehez óvatosan salétromsavat elegyítünk, a sárga szín kékké, később zölddé, azután biborszínűvé változik, végül ismét sárgává lesz.

Platinalemezen hevítve, maradék nélkül égjen el.

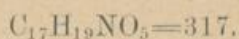
Egyes adagja legfőljebb 0.003 gramm.

Napi adagja legfőljebb 0.010 gramm.

0.924, qui in centum partibus alcoholis partes quadraginta sex ad quinquaginta continet.

Spiritus ex eo destillando effectus sit acolor, fermentoleum ne redoleat, neque acidus sit.

†† 125. Colchicinum.

Pulvis subflavo-albus, nonnunquam crystallinus, aere dilabitur colorem fuscum induens, saporis est semper amari. Solvitur in duabus partibus aquae nec non in spiritu, chloroformio et alkohole amyli, minus in aethere. Fervefactum liquescit et refrigerando in massam vitrosam congelat.

Pulvis ejus cum acido nitrico concentrato color prius subviolaceus, dein ruber et ad finem flavus oritur. Cum acido sulfurico concentrato colchicinum solutionem nimio flavam praebet, cui acidum nitricum caute addendo, color flavus in caeruleum, dein viridem et violaceum permutatur; ad finem autem iterum flavus apparet.

Supra lamina platinea fervefactum sine residuo comburat.

Dosis maxima singula: 0.003.

Dosis maxima pro die: 0.010.

† 126. Colchicum.

Kikirics.

Oszi kikirics, nedves, főleg erdős réteken nálunk mindenhol tenyészik. Kikiricsfélék.

2—3 millimeter átmérőjű, gömbölyded, kívül barna, szaruszerű, belül fehéres-szürkés, igen keserű, szerfelett csipős ízű **magvak**, gödrös, kevésbé nyákos, lekapart köldökű maghéjjal.

A magvak jól őriztessenek és egy éven túl ne tartassanak.

127. Collodium.

Gyapotmáz.

Kissé sűrű, félig átlátszó, közönyös kémhatású folyadék legyen.

Igen jól zárt edényben tartassék.

128. Collodium flexile.

Hajlékony gyapotmáz.

Végy: Gyapotmázat	ötven részt	50
Himboj olajat	egy részt	1

Hevenyében elegyítsd.

129. Collyrium adstringens luteum.

Összehúzó sárga szemviz.

Végy: Szétdörzsölt kámfort	hetvenöt centigrammot	0,75
Oldd fel		
Higitott szeszen	negyven grammal	40

† 126. Colchicum.

Colchicum autumnale Linn., planta in pratis subsilvaticis ubique apud nos crescens. Colchicaceae De Candolle seu melanthaceae R. Br.

Semina extus fusca, cornea, subglobosa, subviscida, serobiculata, testa hilo deraso contacta, ad 2—3 millimetra crassa, intus albido-grisea, saporis admodum amari, insigniter acris.

Semina ne ultra annum et caute servantur.

127. Collodium.

Sit liquor submucilaginosus, semipellucidus, reactionis neutrius.

Servetur in vitro optime clauso.

128. Collodium flexile.

Rp. **Collodii** *partes quinquaginta* **50**
Olei ricini *partem unam* **1**
Misce conquassando ex tempore.

129. Collyrium adstringens luteum.

Rp. **Camphorae contritae**
centigrammata septuaginta quinque **0,75**
solve in:
Spiritus diluti *grammatibus quadragintis* **40**

Adj hozzá

Lepárolt vizet kétszáz grammot 200

Chlórámmoniumot

egy grammot és huszonöt centigrammot 1,25

Kénsavas zinket két és fél grammot 2,50

Sáfránt husz centigrammot 0,20

Pállítsd gyakori felrázás mellett huszonnégy óráig és szürlézd.

† 130. Colocynthis.

Sártök.

Czitromszerű sártök, keleten honos, nálunk tenyésztett növény. Tökfélék.

Gömbölyded, alma-nagyságú, megszáritott és lehámozott termés, bele hatrékeszű, sárgás-fehér, könnyű, szivacsos, szagtalan, felettébb keserű. A nagyobbak, béldúsak, kevesebb magúak, u. n. egyiptomiak, a többiek felett előnnyel bírnak. A sárgás, apró, petéded magvak ne használtassanak.

Óvatosan tartassék.

Egyes adagja legföljebb 0,30 gramm.

Napi adagja legföljebb 1,00 gramm.

131. Colophonium depuratum flavum.

Hegedűgyánta.

Pinus australis, pinus taeda és más fenyőfélék Északamerikában és északi, nemkülönben Középeurópában honos fák. Toboztermők.

A terpentintől annak száraz átpárolgtatásakor visszamaradó gyánta. Világossárga, felette törékeny,

et adde:

Aquae destillatae *grammata ducenta* 00

Ammonii chlorati *gramma unum et centi-*
grammata viginti quinque 1,25

Zinci sulfurici

grammata duo et dimiduum 2,50

Croci *centigrammata viginti* 0,20

Digere, saepius agitando per horas 24 et filtra.

† 130. Colocynthis.

Citrullus colocynthis Arnott seu **cucumis colocynthis** Linn.,
planta in oriente indigena apud nos culta. Cucurbitaceae Juss.

Fructus globosus, mali magnitudine, siccatus, decorticatus, carne sexloculari, flavo-albida, levi, spongiosa, inodora, amarissima instructus. Praeferantur, fructus sic dicti Egyptici, maiores, multum carnis, seminum vero minorem copiam continentes.

Semina flava, parva, elliptica rejiciantur.

Caute servetur.

Dosis maxima singula: ʒ30.

Dosis maxima pro die: ʒ100.

131. Colophonium depuratum flavum.

Pinus australis, pinus taeda et alii in America et Europa boreali atque in Europa mediana indigeni arbores. Coniferae.

Resina post destillationem terebinthinae remansa. Massa coloris subflavi, valde fragilis, vitrosa, diaphana,

üvegszerűen átlátszó, a kézhez ragadó, hidegen szagtalan, terpentinizú, 1'070—1'100 fajsúlyú, vízfürdőben megolvadó tömeg, mely 100°-nál forr, 150°-nál elbomlik, jégezetben, tömény borszeszben, kálilúgban oldható.

132. Coriandrum.

Koriánder.

Déli Európában honos, nálunk tenyésztetik. Ernyősek.

Két, egészen négy millimeter vastag, halvány barnássárga, gömbölyded, tetején ötfogas kehelylyel ellátott, belül üres **termés**. A termésfelek legtöbbszörre egybetapadva, ötbordásak, csikosak, édeses ízűek, sajátságos szagúak.

133. Crocus gallicus.

Sáfrán.

Jóféle sáfrán, Keleten honos, Ázsia és Európa különböző részeiben, főleg Franciaországban tenyésztetik. Nőziromfélék.

Narancsvörös, sajátságos átható szagú, édeses ízű, hártyszerű **bibék**. Vizben fellágyítva körülbelül 3 centimeter hosszú, felfelé megvastagodó, fogazott, egy oldalról felhasított csöveknek tűnnek elő. A bibék leginkább hármásával ülnek a halványsárga bibeszáron, melyből a sáfrán minél kevesebbet tartalmazzon. Víz-tartalma, 100°-nál kiszárítva, 14 százaléknál több ne

manu adhaerens, in frigore inodora, saporis terebinthinae similis, ponderis specifici 1.070 ad 1.100; in balneo aquae colophonium liquescit, calore 150° decomponitur, in acido acetico et spiritu vini concentrato et in liquore kali caustici solvitur.

132. Coriandrum.

Semen coriandri.

Coriandrum sativum Linn., planta in Europa australi indigena, apud nos culta. Umbelliferae Juss.

Fructus (semen coriandri) duo ad quattuor millimetra crassi, coloris e fusco subflavi, globosi, calyce quinque-dentato coronati, intus excavati, mericarpiis plerumque cohaerentibus, quinque-costatis, striatis, saporis subdulcis, odoris peculiaris.

133. Crocus gallicus.

Crocus sativus Linn., planta in Oriente indigena nunc in variis Europae et Asiae partibus, praecipue in Gallia culta. Irideae Juss.

Stigmata membranacea, odoris peculiaris, coloris aurantiaco-rubri, saporis subdulcis. Si aqua molliveris, tubos centimetra tria longos, superiore margine ampliatos, dentatos, altera parte scissos esse apparet. Styli coloris e flavo pallentis, qui terna stigmata ferunt, quam paucissimi adsint. Calore 100° ex centum partibus minus quam quattuordecim aquae amittat, tum

legyen, s elégetéskor 8 százaléknál több hamut ne hagyjon hátra.

A napfénytől óvott helyen tartassék és hamisítva ne legyen.

134. Cubeba.

Kubébák.

Orvosi kubéba, cserje, Indiában honos és tenyésztetik. Borsfélék.

Megszáritott, éretlen **termések**, gömbölydedek, borsónagyságúak, alapjukon megvékonyodók, körülbelül 1 cm.-nyi hosszú nyélczébe végződők, szürkésbarnák, reczésen ránczosak, egymagvúak. A mag legtöbbszörre fonnyadt, a termésfallal össze nem nőtt. A kubébák átható szagúak, fűszeres, csipős, égető ízűek.

135. Cuprum aluminatum.

Réztimsó.

Végy: **Kénsavas rézből**

Salétromsavas káliumból

Timsóból mindegyikből *tizenhat grammot* **16**

Megtörve és jól összekeverve olvaszd meg alacsony hőmérséknél porcellán edényben.

A kihült és porrá tört tömeghez keverj:

Porrá tört kámforból *egy grammot* **1**

Jól zárt edényben és a nap sugarainak hozzáférhetlen helyen tartassék. A kékesfehér tömeg határozott kámfor szagú legyen.

combustus cineris ne plus relinquat quam ex centum partibus octo.

A luce remotus servetur et ne sit adulteratus,

134. Cubeba.

Cubeba officinalis Miquel, frutex in India orientali spontaneus et cultus. Piperaceae Richard.

Fructus (drupae) siccati, immaturi, subglobosi, magnitudine pisi, basi attenuata, in petiolum ad unum centimetrum longum extenuati, griseo-fusci, reticulatim rugosi, monospermi. Semen est plerumque corrugatum et endocarpio non adfixum. Cubebae sunt odoris fragrantis, saporis aromatici urentis.

135. Cuprum aluminatum.

Lapis divinus. Lapis ophthalmicus.

Rp. **Cupri sulfurici**

Kalii nitrici

Aluminis *aa grammata sedecim* 16

Contusa et bene mixta liquefiant leni calore in vase porcellaneo. Massae refrigeratae in pulverem contritae admiscee:

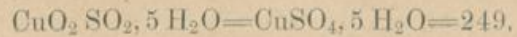
Camphorae pulveratae *gramma unum* 1

Serva vase bene clauso et solis radiis remotum.

Massa ex albo caerulescens sit odoris camphorati insignis.

† 136. Cuprum sulfuricum.

Kénsavas réz. Kékgálicz. Rézgálicz.

Ferde hasábalakú, kékszinű kristályokból áll. A levegőn kissé elmállik; 3:5 súlyrész hideg, egy súlyrész forró vízben oldható.

Vizes oldatából a chlórberyum fehér, sósavban oldhatatlan csapadékot választ le. Főlöslleges ammoniával tökéletesen átlátszó, sötétkék színű folyadék keletkezik.

Ha a vizes oldatot kénhydrogén gázzal telíted, a csapadékról leszűrt folyadéknak a beszárításkor semmi maradékot sem szabad hagynia.

Egyes adagja legföljebb 0.15 gramm.

Napi adagja legföljebb 0.50 gramm.

137. Decoctum Zittmanni fortius.

Zittmann erősebb főzete. Összetett erősebb szárcsagyökér-főzet.

Végy: Szárcsagyökeret

négyszáznyolcvan grammot 480

Lepárolt vizet

huszonnégyezer grammot 24000

Áztasd huszonnégy óráig, azután adj hozzá vászonzacskóba kötött